

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Р.Р. Демко, 3 курс

*Науковий керівник – **О.М. Сарахман, к.е.н., доцент***

Університет банківської справи, м. Львів

Банківська система України на сьогодні достатньо стійка, капіталізована і має значний запас ліквідності. Це стало можливим завдяки як стрімкому зростанню операційних доходів, так і найнижчим за десятиліття відрахуванням до резервів під ризики. Банки знижували кредитні ставки, реагуючи на зниження інфляції та пом'якшення монетарної політики.

Вартість валютних кредитів у 2019 році сягнула найнижчого рівня. Частка непрацюючих кредитів скоротилася за рік на 4,5 відсоткові пункти до 48,4% завдяки жвавому споживчому кредитуванню та списанню непрацюючих кредитів за рахунок резервів і продовжує зменшуватись у 2020 р. Обсяг чистих кредитів юридичних осіб впродовж року в гривневому еквіваленті скоротився на 13%, у т.ч. в національній валюті – на 7% (-18,4 млрд грн), в іноземній валюті – на 18% (-42 млрд грн у гривневому еквіваленті).

У січні 2020 року Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Міністерством фінансів України та Фондом гарантування вкладів фізичних

осіб було затверджено Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року, яка передбачає досягнення рівня та вимог ЄС у частині розвитку фінансового сектора, зокрема досягнення цільового діапазону рівня інфляції, збільшення залишку міжнародних резервів, підвищення рівня використання безготівкових розрахунків в економіці, відновлення кредитування, особливо підприємств малого та середнього бізнесу, зниження рівня доларизації кредитів та депозитів.

Наразі, коли пандемія коронавірусної інфекції чинить негативний вплив на економічну діяльність у світі й зокрема в Україні, банківський сектор також відчуває труднощі. Обмеження, з якими зіткнулися суб'єкти господарювання, призводять до зниження ділової активності, обмеження економічних зв'язків між країнами та суб'єктами господарювання, падіння біржових індексів, відтоку капіталу з країн, що розвиваються, зменшення попиту на світових сировинних ринках тощо. Це позначається і на показниках банківських установ. Зниження ліквідності та прибутковості суб'єктів господарювання можуть негативно вплинути на якість обслуговування позичальниками кредитної заборгованості.

Враховуючи важкість отримання ряду показників, які використовують у сучасних підходах оцінки фінансової стійкості аналізувати її будемо за допомогою наступних показників: ROA, ROE, ліквідність, адекватність капіталу, відношення кредитів до депозитів, рівень резервів за кредитами та процентна маржа.

Розрахунок даних показників проводиться за наступною методикою:

Адекватність капіталу = «Усього власного капіталу» / «Усього активів».

Кредити до депозитів = «Кредити, що надані» / (Кошти юридичних осіб + Кошти фізичних осіб).

Ліквідність = Високоліквідні активи / (Кошти банків + Кошти юридичних осіб + Кошти фізичних осіб).

Процентна маржа = «Чистий процентний дохід» / «Кредити, що надані».

Рентабельність активів (ROA) = «Чистий прибуток/збиток банку» / «Усього активів».

Рентабельність капіталу (ROE) = «Чистий прибуток/збиток банку» / «Усього власного капіталу».

Так, на основі запропонованих показників, проаналізуємо фінансову стійкість 10 найбільших вітчизняних банків та банківської системи в цілому [1] (табл.)

Як видно з таблиці, в цілому фінансова стійкість як 10 найбільших банків, так і системи комерційних банків загалом, зважаючи на сучасний стан розвитку вітчизняної економіки є на достатньо високому рівні.

Таблиця – Показники фінансової стійкості банків України станом на 01.01.2020 р.

Банк	ROA	ROE	Ліквідність	Адекватність капіталу	Кредити/Депозити	Резерви/Кредити	Процентна маржа
ПРИВАТБАНК	69,9	8,4	9,5	13,5	26,1	419,3	8,7
ОЩАДБАНК	0,1	1,0	8,7	8,3	40,1	94	3,5
УКРЕКСІМБАНК	0,7	13,7	5,1	5,3	81,4	95,7	1,5
УКРГАЗБАНК	1,0	14,3	7,3	7,2	58,2	20,3	4,3
РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	6,1	47,7	14,0	12,9	76,6	7,1	12
КРЕДОБАНК	3,2	25,7	7,7	12,9	86	5,6	10,3
АЛЬФА-БАНК УКРАЇНА	3,2	35,3	6,3	9,5	58,9	28,8	8,4
ПУМБ	4,5	34,6	8,1	15,2	72,2	32,9	10,5
UKRSIBBANK	5,9	52,7	9,3	10,9	51,6	15,1	10,5
ОТП БАНК	6,9	42,2	9,5	17,8	84,6	21,4	11,8

Примітка: Розраховано автором за даними НБУ [2]

Найбільш ефективними і фінансово-стійкими банками станом на 01.01.2020 року є такі банки як Приватбанк, Ощадбанк та Райффайзен Банк Аваль, що пояснюється величиною філіальної мережі, різноманітністю банківських послуг, високою часткою ринку та підтримкою держави (Ощадбанк). Серед найбільш негативних факторів, які в майбутньому можуть вплинути на рівень фінансової стійкості банків варто відзначити високий відсоток перевищення кредитів над депозитами. Низький відсоток покриття депозитами кредитів несе в собі ризик ліквідності, адже у випадку появи касових розривів, зменшення суми надходження платежів за кредитами, банкам буде важко відповідати за своїми зобов'язаннями, а це, може призвести до кризи ліквідності та платоспроможності банків.

У 2019 році банківська система України почала поступово оживати від посткризової стагнації. Система потроху повертає втрачений ресурс, у першу чергу за рахунок депозитів у гривні. Так, за 2019 рік приріст депозитів корпоративного сектору зріс на 22,8% (або 93,2 млрд грн), до 501,5 млрд грн. Депозити корпоративного сектору зросли як у національній валюті (на 18,6%, або 50,5 млрд грн), так і в іноземній (на 31,3%, або 42,7 млрд грн). У свою чергу фізичні особи внесли в банки переважно гривню: загалом приріст депозитів склав 8,6% (або 43,0 млрд грн) до 544,7 млрд грн.

У липні 2020 р. динаміка надходжень головного ресурсного джерела банківської системи (кошти фізичних осіб) погіршилася. Основна причина – необережні вислови високопосадовців щодо бажаного обмінного курсу гривні і темпів інфляції у 2020 році. В умовах невизначеності з розвитком економічної ситуації при подоланні кризи COVID-19 клієнти почали забирати поточну і строкову гривню з банківської системи.

З одного боку, це притаманно для літнього періоду у зв'язку із сезоном відпусток, але не слід забувати про поточну кризу, загострення якої може відбутися восени. Тим не менше, з початку року в гривні кошти фізосіб у банківській системі збільшилися, за попередніми оцінками, на 42,1 млрд грн, збільшення залишків коштів у валюті майже не відбулося – у межах статистичної похибки. За сім місяців фізичні особи збільшили залишки у 53 банках.

У 2020 р незважаючи на потік негативної інформації щодо COVID-19, зміни керівництва НБУ, девальвацію обмінного курсу з початку року майже на 18% та падіння доходів у реальному секторі економіки, основні ринки банківських послуг знаходяться у відносно стабільному стані. Залишки коштів з початку року збільшилися як у фізичних, так і у юридичних осіб.

У підсумку кредитування фізичних осіб значно не вплинуло на зростання попиту в економіці. Якщо розвинені країни в умовах кризи COVID-19 стимулюють внутрішній попит через пільгове кредитування заходами кількісного пом'якшення, то в Україні, треба визнати, цей підхід не працює.

Стабільність внутрішнього ринку підтримується низькими цінами на світових ринках на енергоносії та відносно високими цінами на продукцію сільського господарства, руду і метал. Зміна тенденцій на світових товарних ринках може мати такі ж наслідки, які були у 2008–2009 роках [3].

Таким чином, провівши аналіз основних показників, які характеризують рівень фінансової стійкості вітчизняних банківських установ, можна стверджувати, що рівень фінансової стійкості банків України перебуває на низькому рівні, що створює ризики для ефективного функціонування банківської системи.

Список використаних джерел

1. Активи банків України за III квартал 2018 року. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.prostobank.ua/spravochniki/rejtingi_bankov/6/2018/3 Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Основні показники діяльності банків України / [Електронний ресурс] //Режим доступу: www.bank.gov.ua
3. Рейтинг надійності банків за підсумками першої половини 2020 року. — Режим доступу: <https://mind.ua>